

23-24 листопада 2022 року,
Тернопіль, ТНТУ

УДК 338.1

Сергій Співак д.е.н., доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

МОДЕЛЮВАННЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Serhii Spivak D.Sc., Associate Professor

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

MODELING OF THE TAX BURDEN OF BUSINESS ENTITIES IN THE CONDITIONS OF THE TRANSFORMATION ECONOMY

Вплив фіскальної політики на економічне зростання є одним із найбільш дисконтованих у науковій літературі [1 - 4]. Актуальним питанням стимулювання господарської діяльності підприємств є використання ефективних механізмів податкового регулювання. Оптимальна податкова політика забезпечить достатній рівень податкових надходжень до бюджету, підвищить інвестиційну привабливість країни та забезпечить зростання соціально-економічного рівня життя населення.

Оцінка податкового навантаження дуже важлива на практиці. Податкові платежі впливають на підприємство як на окремих суб'єкт господарювання, зменшуючи його оборотні кошти, а також обмежуючи можливості інвестувати нерозподілений прибуток у розвиток виробництва, підвищення заробітної плати та інше. Водночас аналіз фінансово-господарської діяльності та ведення податкового обліку підприємствами дозволяє виявити схеми оптимізації оподаткування на основі використання нерегульованих положень податкового законодавства та ініціювати прийняття нормативно-правових актів для усунення цих проблем.

Для економіки України важливим є аналіз трансформації оподаткування в країнах Європи відповідно до змін у соціально-економічному розвитку, для пошуку ефективних податкових інструментів для покращення макроекономічної ситуації, збалансування державного бюджету, забезпечення соціальної стабільності та підвищення конкурентоспроможності країни.

На рис. 1 подано графік податкового навантаження в Європейському Союзі у 2021 році, який чітко відображає нерівномірність податкового навантаження. Так, найвищий рівень податкового навантаження спостерігається у Франції та Данії 47,4% та 46,9% відповідно, а найнижчий в Ірландії – 22,7% та Румунії – 26,8%. Рівень податкового навантаження в Україні розрахований за даними Державної служби статистики України [5] і становить 27,2%, що свідчить про те, що він практично не впливає на рівень добробуту в країні та є значно нижчим ніж в економічно розвинених

країнах. Проте низький рівень податкового навантаження в Україні відображає низький рівень доходів порівняно з країнами ЄС.

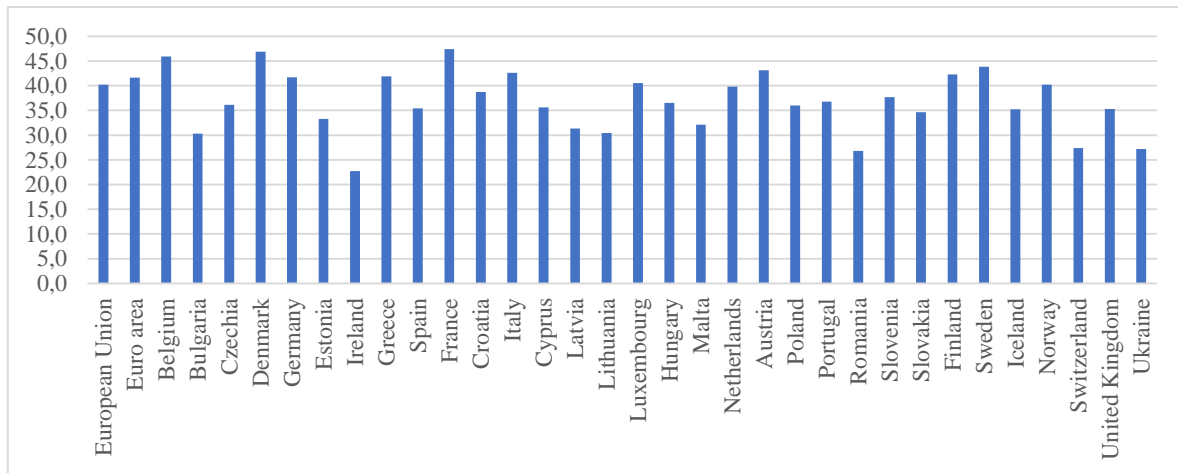


Рис.1. Рівень податкового навантаження європейських країн на 2021 рік, % [2]

Міжнародні рейтингові дані відрізняються від тих, що розраховуються на основі податкових надходжень та розміру ВВП України, через використання різних методологій розрахунку, кількісного та якісного вимірювання податкового навантаження.

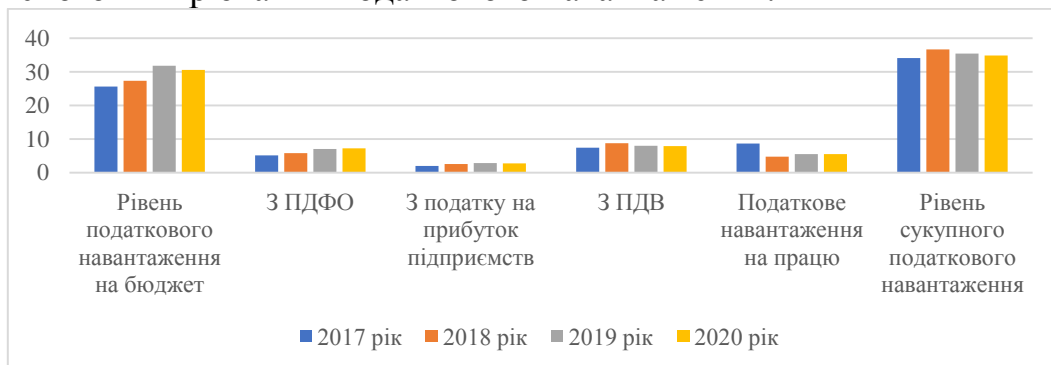


Рис. 2. Рівень податкового навантаження України за 2017-2020 рр., %.

Аналіз податкового навантаження в Україні показав, що рівень податкового навантаження на бюджет у 2017 році був найнижчим, починаючи з 2017 року він почав зростати і у 2020 році досяг 31,8%. Рівень загального податкового навантаження стабільний, суттєвих змін немає.

Для більш детального аналізу податкового навантаження доцільно провести дослідження податкового навантаження на різні категорії платників податків, визначаючи податкове навантаження на юридичних і фізичних осіб, необхідно проаналізувати види та структуру податків для різних категорій платників [4].

На основі таблиці 1 пропонується розглянути 4 альтернативні моделі оподаткування за часткою сплачених податків та єдиного соціального внеску можна визначити за такими формулами:

Таблиця 1. Основні податки за категоріями платників

Види податків	Юридичні особи		Фізичні особи	
	Загальна система	Спрощена система	Загальна система	Спрощена система
ПДВ (x1)	+	+ (Група 3)	+	+ (Група 3)
Податок на прибуток підприємств (x2)	+			
ПДФО (x 3)			+	
Єдиний податок (x4)		+		+
ЄСВ (x5)	+	+	+	+
Акцизний податок (x6)	+		+	
Митні платежі (x7)	+	+	+	+

$$ПН_1 = T_1 / ЧДВ * 100\%$$

$$ПН_2 = T_2 / ВД * 100\%$$

$$ПН_3 = T_3 / ВД * 100\%$$

$$ПН_4 = T_4 / ВД * 100\%$$

де T_i - загальна сума оподаткування, $ЧДВ$ - чиста додана вартість, $ВД$ - валовий дохід.

Для виявлення впливу податкового навантаження, визначеного за цими показниками необхідно встановити зв'язок між динамікою податкового навантаження та показниками валової доданої вартості, обсягу виробництва та реалізації продукції, прибутку та фонду оплати праці. Якщо ці показники зростають, загальний вплив податків на діяльність не можна вважати негативним. Для більш детального аналізу необхідно розрахувати цей показник податкового навантаження за видами економічної діяльності та порівняти його з відповідними показниками розвитку кожного виду діяльності. Це дасть змогу виявити види діяльності, які потребують коригування податкової політики, спрямованої на стимулювання чи, навпаки, стримування підприємницької активності.

Перелік використаної літератури:

1. Andersson F. Fiscal policy is no free lunch: lessons from the Swedish fiscal framework for fiscal targeting. VOX, CEPR Policy Portal, 2019.
2. Eurostat. Main national accounts tax aggregates 2021. URL: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10a_taxag&lang.
3. Masca S., Cuceu I., Vaidean V. The fiscal policy as growth engine in EU countries. Procedia Economics and Finance, Vol.32,2015, pp.1628.
4. Spivak S., Krepych S., Spivak I., Brukhanskyi R. and Tkach U. "Analysis of Tax Burden in Ukraine in the Context of European Integration." 2021 11th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT), 2021, pp. 385-388, doi: 10.1109/ACIT52158.2021.9548630.
5. Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2020/fin/osp/osp_u/osp_u.htm.